

---

Sulyok László

„...EZER PALÓCDALÁT FÚJVA, / BÁNYÁSZVÁROSOM”

W. Sulyok Aranka: Zsákutcám

Borzongatóan különös, kellemes érzés olyan embernek a könyvét a kezünkbe venni, aki közöttünk nőtt fel, s napi találkozásainkból, közvetlen környezetéből merítette írói ambícióit.

Az embertannal foglalkozó tudósok szerint életünk alakulására, gondolkodásunkra és választásainkra az első néhány esztendő eseményei, élményei meghatározó erővel bírnak. Ezt a tételt igazoltnak látjuk W. Sulyok Aranka esetében is, aki ugyan több évtizede – némi megszakítással – a fővárosban él, költészete azonban ezernyi szállal kötődik a gyermek- és ifjúkor világához, a Mátra alji csatangolásokhoz. Emberségét, művészi látásmódját a felnevelő „görbe ország” formálta, valóságos és képzeletbeli, pszichikai történéseivel egyetemben. „Rozsdaszín gázolásban / fodrozik bennem / Zagyva patak, / s barkaággal beköszön / ezer palócdalát fújva, / bányászvárosom” – olvashatjuk a Húsvét szülőföldemen című költeményben.

W. Sulyok Aranka válogatott verseinek gyűjteménye a meglepe-

tés erejével hat; annyira kiforrott, sajátos hangú, érett költővel szembesíti olvasóját. A szerző váratlanul, mondhatni előzmények nélkül lépett be a költészet csarnokába. Alig másfél esztendeje kezdett publikálni különböző irodalmi kiadványokban, s az év második felében aztán már meg is jelent első verseskötete. A nyilvánossághoz a budapesti Kláris Irodalmi Kör alkotóközössége segítette, s az itt folyó beszélgetések, viták ma is termékenyítik. Több irodalmi pályázaton díjazták költői produktumait.

W. Sulyok Aranka Salgótarjában született – időpontja nem titok, ő maga kezdi ezzel bemutatkozását könyve borítójának hátsó oldalán – 1948. október 31-én; gyermek- és ifjú éveit Nagybátonyban töltötte.

Mi az oka a kései, földcsuszamlásszerű bemutatkozásának? Semmi esetre sem csak a puszta véletlen, vagy a körülmények szerencsés közrejátszása. A költő, a szemlélődő, gondolkodó ember – így természetes – már korán ébredezett a középiskolás, a tarjáni közgazdasági technikumban tanuló lányban, be-

vallottan is, jórészt két tanárának, Ádám Jánosnak és Bozó Gyulának figyelmes inspirálására. A megjelenés lehetőségei azonban a 60-as évek közepén igen korlátozottak voltak, különösen vidéken, így hát az ambíciók könnyen lelohadtak, sőt igazából szárba se szökkenhettek. Érettségi után a mindent elsöprő szerelem aztán jó időre más irányt szabott Sulyok Aranka életének. Férjhez ment, gyerekeket szült, korán özvegyésre jutott, majd újabb kapcsolatok születtek, és újabb két fiú. Lám, lám, nem csak háborúban, gyermeknevelés közben is hallgatnak a múzsák. Fordulat akkor következett be, amikor a négy fiú felnőtt, és kikerültek az anyai védőszárnyak alól. Ez azonban még csupán része a magyarázatnak, ahhoz, hogy lírai énje megszülessen és kibontakozhasson, ennél többre, másra volt szüksége. A szerelem tehát most sem maradhatott ki, csak hogy ezúttal fordítva hatott: nem akadály, hanem hajtóerő lett. A sokat tapasztalt asszony a maga javára tudta fordítani a szelíd érzelmet, a lázas idegállapotot. Erről ezt írja, rápillantva az eltelt évtizedekre is, a már említett borító önismertetőjében: „Nagybátony bányászvárosában... fabrikálta gazdag fantáziám első verseit... Átélttem sok csodát és sok csapást... s ebben a megváltozott, felfokozott világban keresni kezdtem önmagam. Egy régi sze-

relem lobbantotta fel bennem ismét a költészetet... Egy végigjárt szott nehéz, de boldog élet ontja belőlem színeit. Fél év leforgása alatt megírtam első kötetem... a vágy, szeretet, boldogság, félelem, elhivatottság rejtjeles üzenetét.”

A hosszú kihagyás, a kései költői indulás – érzésem szerint – a könyv előnyére vált. Az olvasó nem érzi az első könyves szerzők rendszerinti fogcsikorgatásait, a hang, a ritmus, a dallam megbicsaklásait, nem érzi a megvalósítás eszmei, művészi bizonytalanságait. Pallas Athéné patlanhatott ki így, ilyen magabiztosan Zeusz fejéből. S ha W. Sulyok Arának vannak kételyei meg rossz napjai, azokról nem szól, vagy kiírja magából, és ezzel megoldotta a dolgot. Mintha Illyés Gyulától tanulta volna el: „...ki szépen kimondja / a rettenetet, azzal föl is oldja.”

Egy önmagával és környezetével tisztában lévő, talán éppen ezért harmóniában élő, ízig-vérig nő képe bontakozik ki előttünk a könyv lapjain. Az Éva-átok, a Vágyszólam, a Hívatlanul című ciklusokban alaposan körbe is járja ezt a teljes életet élő, sokféleségből összegyúrt asszonyt. Örül az életnek, kiéli lehetőségeit, de nincsenek illúziói: „Hiúságom / Meztelen / Érzékeim / Nesztelen ... / Menedékem / Magamban ...” / Depresszió /

Ars poeticáját érzékletesen fogalmazza meg Költőnek lenni című

versének alábbi soraiban: „Ha muszáj... / húsodnak kell esni, / táltos harapással / csókot kell legelni, / magány tüzén lángot ölelkezni... / ebszenvedélyt véreddel etetni... / rózsza bársonyára / költőt énekelni... / utolsó hited / magadra lehelni!” Napjaink embere számára ez az egyetlen lehetőség, ez jelenti a túlélést. Isten meghalt, vagy legalábbis nem az, ami volt – állította Nietzsche jó száz évvel ezelőtt –, s az ember magára maradt. Ilyen helyzetben az individuum, az egyén minden tekintetben felértékelődik, mércéje és bírója lesz a világnak, önnönmagának.

A kötet címlapján egy realista-szürrealista vonásokat egységesítő rajz – ez is a verselő munkája – látható. Az ellentétekhez való vonzódás belülről fakad, s igen gyakran alkalmazott stíluseszköz a versekben is. A költő úgy találja, hogy ez a fajta közelítés, az ellentétek dinamikájára épülő kifejezésmód tudja a legadekvátabban felmutatni azt a bonyolult szövevényes, nem egy esetben kibogozhatatlanul kaotikus valóságot, amelyben a századforduló embere él. Vagyis bármiképp fogalmazott is Nietzsche, szükségünk van a külső megerősítésre, s teremtünk magunknak tekintélyt, példát / nem csak drogmámort /: „Istenem! / Áldd meg népemet!... / Ki verejtek marta vágyain / sarkantyúzza még / HITET!... / s mint vérbe az üldözött, / a tisztesség

pocsolyaszagába / lép.” / Itt halnod nem lehet! /

Ugyancsak sokat elárul a költőről a verseskötet címe. Zsákutcám – olvasuk egyszer a címoldalon, majd még egyszer a Vágyszólam című ciklus nyitó verse fölött. Szokatlan ez egy első kötethez. A kezdők címei inkább felhívó, programadó jellegűek, elszántságot sugároznak, világmegváltást hirdetnek. W. Sulyok Aranka ezúttal is őszinte: nem akar másnak mutatkozni, mint ami, és nem óhajt hazudni még önmagának sem. A Zsákutcám című versben alapélményének, a szerelemnek a mindenkori ambivalenciáját ragadja meg, értelmezi: „rejtjelem, / üzeneted jeltelen... / türelem keresztjén / feszül a szerelem.”

A verseskötet nyolc ciklusból áll. Tematikailag a legszemélyesebb körben / szerető, család / kezdődik, és a szülőföld vállalásán keresztül kitágulva jut el a magyarságot, a hazát alkotók sorsközösségéig. Néhány verscím az utóbbiakból: Palóc bánat, Holocaust, Roma-sors, 1956 fekete képei, A Garay utca álmái, Prófécia 2000. Logikus, induktív szerkesztési mód. Az egyéni és általános emberi témák művészi megvalósítását pontosan értékeli Horváth-Hoitsy Edit a kötet előszavában: „Kollázsokban, álomszerű és anti-képekben sejlik fel a könyv alkotójának bonyolult lelkivilága – árnyaltan, sötét tónusokkal elmélyítve... belső átélései alapján a

---

szürrealizmus eszközeivel. Nehezen megközelíthető, okkult valóságvilágban szegődik mellénk idegenvezetőként, felvillantva egy-egy jelzőlámpát összefutó, vagy éppen szétágazó, vagy egymást keresztező útjai mentén: megpróbálja számunkra az érthetetlennek tűnőt megérthetővé tenni; ellentmondásokon tépelődik, vívódásaiban való részvételre szólít fel; azt sugalmazza, hogy soha ne elégedjünk meg kézenfekvő, silány megoldásokkal. Versei felzaklatnak, vagy tűnődésre késztetnek...”

S valóban, olvasás közben magam is gyakran eltűnődtem a képi látás és teremtés nagyszerű példáin,

a kötött- és szabadversek könnyedén szárnyaló, ritmusos sorain. A minták között felismerhető a szürrealista, az impresszionista és a minden jelző nélküli költészet színe-java, kedvcsinálóként említve: Apollinaire, Szabó Lőrinc, József Attila, Nagy László, Baranyi Ferenc, Madách Imre, Vörösmarty Mihály. Aki kezébe veszi ezt a másfélszáz oldalas, egyszerű, de szép kivitelű könyvet, minden bizonnyal nem fog csalódni, és örömmel lapozza fel a – hír szerint már készülő – második kötetet is.

*(Uránusz Kiadó, Budapest, 2000)*